

Páratlan őskori leletekre bukkant tiszamenti ásatásai során Csallány Gábor múzeumigazgató.

Csallány Gábor, a csongrádmegyei múzeum igazgatója, akinél - Móra Ferencet leszámítva - senki nagyobb lelkesedettel nem túratja a földet hun-avar őseink után. Hiszi és vallja, hogy a nagy hun király sírja valahol Szentes környékén lehet, hiszen egyre nagyobbarányú hun harcosokat szed ki a földből.

Negyvenesztendős régészkedése alatt több mint 4000 sírt ásott fel a régészeti tudomány melegszívű művelője, akinek ásatásairól legutóbb a madridi múzeum szakmunkája spanyol nyelven számolt be és akitől az elmúlt héten a neuchatelei, majd a mainzi múzeum kért leleteket. Most fejezte be legutóbbi ásatásait és néhány valóban szenzációs leletre bukkant.

Az 1934-es esztendő mérlege: 204 új feltárt sír, ebből 21 jazyg, 41 gót-gepida, 108 avar, hun és 34 az Árpádházi királyok korából való.

Jaksorban, a Tisza mellett, őskori településre bukkantak. Az ásatások során kiderült, hogy az őskori telepet az előző századokban feldúlták, a feldúlt telepen jazyg temetőre bukkantak. A kistőkei határban Marcus Aurelius-korabeli pénzek és rengeteg borostyán, gránát, korall és karniolgyöngy került elő, mellettük díszes, remekművű fibulák.

Fülönfüggők, csatok, más ékszerek után a legérdekesebb volt az ezerhétszáz esztendőös manikűrkészlet, ami az egyik női csontváz mellől került napfényre. A manikűrkészlet vonalról-vonalra olyan, mint a mai „modern” utód: közös tengelyen forgatható a fülvájó, a körömvájó és a fogvájó!

A kökényzugi ásatásoknál a Körös árterét vallatta Csallány Gábor és itt egy nagy germán temetőre bukkant. Marcona germán harcosok fegyverekkel teli sírjait nyitotta fel. Az egyik sír szenzációs lelettel ajándékozta meg. Megtalálta egy hatalmas, két méter magas római gladiátor sírját.

A rómaiak előszeretettel neveltek a germán hadifoglyokból gladiátorokat, mert a nagy szál emberek valóban haláltmegvető bátorsággal küzdöttek. Ez a germán harcos a háló- és szigonyharc mestere lehetett, mert megtalálták sírjában a háromágú vasszigonyt, amelyet bizonyára az arénában vívott küzdelmek emlékére vándorlásaiban állandóan magával vitt ereklyeként. Aranyozott fibulák és egy csodálatos remekművű elefántcsont díszkapocs volt még a kökényzugi kutatások eredménye. Az elefántcsathoz hasonlóból mindössze egy-két példány van a világ múzeumaiban....

A Sárgaparton egy női csontváz mellett több mint ezer gyöngyre bukkant, a nyilván magasrangú jazyg nő lábán is többsoros gyöngydíszítés ölelte körül. Kajánban viszont nagyértékű lovas sírokra talált Csallány Gábor, egy lovassírból 85 darab szerszám és nyeregdísz - valamennyi fémből készült - szedett ki.

Négy értékes lovassír leleteit sikerült megmenteni a múzeumnak, az egyik lovassírt - ember és ló csontvázát együtt – a háborítatlan, eredeti fekvésben middel együtt emelték ki és úgy vitték be a múzeumba. Ennek a lovasleletnek az érdekessége, hogy a lovas baljára temették a lovat, holott az eddig feltárt lovasleleteknél a ló csontváza a lovas jobbán fekszik. Rövid vizsgálat után kiderült, hogy itt azért van eltérés, mert a napfényre került avar harcos balkezes volt.

Fegyveröve balfelé csatolódott fegyverei a balkéznel voltak, Ugyanitt bukkantak az ásatások történelmében egyedülálló leletre: egy csokolódzó férfi és nő csontváza került a kutatók szeme elé. Kétezer esztendőös sírontúl is tartó nagy szerelem szemtanui lettek az ügyeskező munkások, a kisereglett kíváncsiak, az értékes leletekhez hozzászóltak régészek: a másfélezer év előtt eltemetett férfi átölelve tartotta a nőt és a két koponya egymásra borult.

Ki tudja, milyen megrendítő dráma fináléja fölül fedték le a földkárpitot.... A legnagyobb érdekességet azonban a rárósi ásatások szolgáltatták. Ezeket az ásatásokat az elmúlt napokban fejezték be. Árpádházi királyok korabeli sírok után őskori zsugorított csontvázokra bukkantak, majd egy harmadkorabeli férfi csontváza került elő egy hatalmas sírból. A koponya szinte párja a világhírű neandervölgyi leletnek: az erősen kiugró szemöldökcsont, alacsony, erődúdorú homlok.

Hatalmas, kétméteres csontvázon ül a mai ember fejének méreteit messze fölülmúló, rettentő nagy koponya, amely valóban kísérteties mása a neandervölgyi ősember koponyájának Azt, hogy valóban a diluviális korszakból származik-e, antropológiai vizsgálat van hivatva eldönteni. Maga Csallány Gábor azt mondja:

- Kísérteties mása ez a koponya a neandervölgyi koponyának... Azt, hogy milyen idős lehet, én nem tudom megállapítani. Nem lehetetlen, hogy atavisztikus visszaütről vagy elfajulásról van szó, de az sem lehetetlen, hogy valóban őskori a lelet.

- Éppen ezért a legnagyobb gondossággal szedtük ki a málladozó koponyacsontokat és idebent a múzeumban összeraktuk a koponyát. Lábszárcsontokat és karcsontokat is hoztunk be a sírból, hogy az antropológiai vizsgálatot megkönnyítsük.

Ha valóban a diluviális időkből származó Csallány Gábor kutatásai során, akkor Rárós éppen olyan híres lesz a régészetben, mint a neandervölgyi kis barlang.